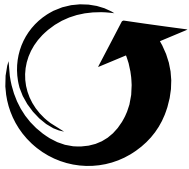

Marek Rotkiewicz

Prawa i obowiązki pracodawcy a koronawirus

Spis treści

O autorze	VII
Wykaz skrótów	IX
Wprowadzenie	XI
1. Specustawa w sprawie COVID-19 a praca	1
2. Praca zdalna w czasie pandemii	3
3. Zasiłek opiekuńczy „standardowy” i dodatkowy uregulowany specustawą	9
4. Organizacja pracy w biurze – bhp w stanie zagrożenia epidemicznego	13
5. Dodatkowe badania lekarskie	15
6. Urlopy wypoczynkowe, bezpłatne, przestój	17
7. Przestój spowodowany zamknięciem zakładu pracy a wynagrodzenie	19
8. Podróże służbowe wobec zagrożenia koronawirusem	21
9. Kwarantanna pracownika	23

O autorze

Marek Rotkiewicz – prawnik specjalizujący się w prawie pracy i ubezpieczeniach społecznych oraz prawie cywilnym, doradca prawny, wykładowca na licznych szkoleniach, autor i współautor 40 książek i ponad 2500 artykułów dotyczących ww. problematyki, redaktor merytoryczny „Teczki kadrowca w jednostce budżetowej”, były pracownik jednego z wojewódzkich urzędów pracy.

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

InfOkolZasR	rozporządzenie MPRIIPS z 8.12.2015 r. w sprawie zakresu informacji o okolicznościach mających wpływ na prawo do zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa lub ich wysokość oraz dokumentów niezbędnych do przyznania i wypłaty zasiłków (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 87 ze zm.)
KoronawirusU	ustawa z 2.3.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 374)
KP	ustawa z 26.6.1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1040 ze zm.)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz.2086 ze zm.)
MonEkranBHPR	rozporządzenie MPiPS z 1.12.1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowiskach wyposażonych w monitory ekranowe (Dz.U. Nr 148, poz. 973)
OgPrzBHPR	rozporządzenie MPiPS w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (t.j. Dz.U. z 2003 r. Nr 169, poz. 1650 ze zm.)
PracSamU	ustawa z 21.11.2008 r. o pracownikach samorządowych (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1282 ze zm.)
ZapobChoróbU	ustawa z 5.12.2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1239 ze zm.)
ZasiłkiU	ustawa z 25.6.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 645 ze zm.)

2. Organy i instytucje

PIP	Państwowa Inspekcja Pracy
SN	Sąd Najwyższy

WHO	Światowa Organizacja Zdrowia (ang. <i>World Health Organization</i>)
ZUS	Zakład Ubezpieczeń społecznych

3. Inne skróty

art.	artykuł
bhp	bezpieczeństwo i higiena pracy
ds.	do spraw
itp.	i tym podobne
lit.	litera
m.in.	między innymi
PESEL	Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności
pkt (pkt.)	punkt (-u)
tzw.	tak zwany
ust.	ustęp
wyr.	wyrok
§	paragraf

Wprowadzenie

Epidemia koronawirusa wywiera silny wpływ na wiele sfer życia, także na funkcjonowanie zawodowe. Ograniczanie ryzyka zakażenia skutkuje przeorganizowaniem pracy, w tym narzucaniem pracy zdalnej.

Zamknięte przedszkola i żłobki to zarówno wolne dla wielu pracowników w nich zatrudnionych, jak też nieobecności w pracy rodziców, których dzieci do tych placówek uczęszczają.

Pracownicy mogą być objęci kwarantanną, mogą mieć problemy z powrotami z podróży służbowych, czy też doznać w trakcie służbowego wyjazdu zakażenia wirusem. Szczególnie ważne w tym okresie będzie zwracanie uwagi na kwestie higieniczne oraz zmniejszanie w miarę możliwości skupisk pracowniczych. Wielu pracodawców zastanawia się nad możliwościami niedopuszczenia przez pewien czas do pracy swoich pracowników.

Nie sposób omówić wszystkich potencjalnych problemów, które powstawać mogą w związku z epidemią. Każdy dzień przynosi zmiany w zakresie skali zagrożenia, obostrzeń dotyczących np. przemieszczania się wprowadzanych przez poszczególne kraje, zmian przepisów, itp. W opracowaniu przedstawiamy najważniejsze i najczęściej poruszane kwestie dotyczące wpływu koronawirusa na pracę.

1. Specustawa w sprawie COVID-19 a praca

W KoronawirusU zawarto dwa rozwiązania, które wprost wpływają na kwestie pracownicze – **możliwość wprowadzenia przez pracodawcę pracy zdalnej oraz nowy, dodatkowy zasiłek opiekuńczy.**

Ważne

Na część pracodawców i tym samym pracowników wpłynąć może także realizacja przez władze państwowe innych przepisów ustawy.

Zgodnie z art. 11 ust. 1 i 2 KoronawirusU, wojewoda może wydawać polecenia obowiązujące wszystkie organy administracji rządowej działające w województwie i państwowe osoby prawne, organy samorządu terytorialnego, samorządowe osoby prawne oraz samorządowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej w związku z przeciwdziałaniem COVID-19. Polecenia podlegają natychmiastowemu wykonaniu. Prezes Rady Ministrów, na wniosek wojewody, po poinformowaniu ministra właściwego do spraw gospodarki może, w związku z przeciwdziałaniem COVID-19, wydawać polecenia obowiązujące inne osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz przedsiębiorców. Polecenia są wydawane w drodze decyzji administracyjnej, podlegają one natychmiastowemu wykonaniu z chwilą ich doręczenia lub ogłoszenia oraz nie wymagają uzasadnienia.

Podstawa prawna:

- art. 3, art. 4, art. 11 KoronawirusU

2. Praca zdalna w czasie pandemii

Praca zdalna polega na wykonywaniu przez czas oznaczony pracy określonej w umowie o pracę, poza miejscem jej stałego wykonywania. O takiej organizacji pracy decyduje pracodawca, bez konieczności uzgadniania tego z pracownikami ani zbiorowo (porozumienie z przedstawicielami pracowników), ani indywidualnie (porozumienie z każdym pracownikiem). **Praca zdalna to zasadniczo jedynie inne miejsce wykonywania pracy. Nie wpływa na wysokość wynagrodzenia pracownika, sama w sobie nie zmienia również nic w zakresie rozkładów czasu pracy.**

Przykład

Czy praca zdalna może być powierzona niezależnie od warunków mieszkaniowych, rodzinnych? Co w sytuacji, gdy w miejscu zamieszkania, w ocenie pracownika, praca nie może być świadczona ze względu na warunki i stosunki panujące w domu?

Przepisy KoronawirusU nie odwołują się do warunków mieszkaniowych lub rodzinnych pracownika przy poleceniu pracy zdalnej. Jednak w przypadku zgłoszenia przez pracownika braku możliwości świadczenia pracy w miejscu zamieszkania, pracodawca powinien wyznaczyć pracownikowi inne miejsce wykonywania pracy zdalnej.

Wyjaśnienia PIP (pip.gov.pl)

Praca zdalna:

- 1) może się odbywać poza miejscem stałego wykonywania pracy – nie ma zastrzeżeń, że ma to być dom, czy mieszkanie pracownika, równie dobrze może być to inny lokal pracodawcy, w tym również znajdujący się w innej miejscowości,
- 2) obejmuje pracę wynikającą z umowy o pracę – **pracodawca nie może na tej podstawie narzucić obowiązku wykonywania innej rodzajowo pracy, wyłączyć przy tym należy możliwość skorzystania w tym zakresie z art. 42 § 4 KP**, według którego wypowiedzenie dotychczasowych warunków pracy lub płacy nie jest wymagane w razie powierzenia pracownikowi, w przypadkach uzasadnionych potrzebami pracodawcy, innej pracy niż określona w umowie o pracę na okres nieprzekraczający 3 miesięcy w roku kalendarzowym, jeżeli nie powoduje to obniżenia wynagrodzenia i odpowiada kwalifikacjom pracownika; **art. 3 KoronawirusU, to przepis szczególny**, który nie może być interpretowany w rozszerzający sposób – skoro wyraźnie wskazuje się w nim na pracę wynikającą z umowy, to nie może (bez zgody pracownika) zostać narzucony obowiązek wykonywania innej pracy;

pracodawca może jednak ograniczyć zakres czynności pracownika, poruszając się po umownym rodzaju pracy,

- 3) może być zlecona na czas oznaczony – KoronawirusU wprost nie określiła tego czasu, pośrednio maksymalna jego granica wynika z art. 36 ust. 3 KoronawirusU, według którego m.in. **przepisy art. 3 obowiązują do 7.9.2020 r.**,
- 4) ma na celu przeciwdziałanie COVID-19, a więc nie może być wykorzystana na np. potrzebie wykonania remontu w firmie; przez perspektywę celu należy oceniać również zgodność z prawem polecenia, które w żaden sposób nie wpływa na ograniczenie przeciwdziałaniu rozprzestrzenianiu się epidemii (trudno byłoby w ten sposób uzasadnić, np. wykonywanie pracy poza siedzibą firmy, ale w miejscu, do którego pracownik musi znacznie dłużej przemieszczać się środkami transportu zbiorowego, będąc w większym stopniu narażonym na zakażenie),
- 5) powinna być równocześnie powiązana z ustaleniem rozliczenia kosztów takiej pracy (media, itp.), wskazaniem, że pracownik powinien przestrzegać zasad bhp i ewentualnie zapewnieniem mu odpowiednich narzędzi (np. krzesło spełniające wymagania narzucane przepisami o pracy przy monitorach ekranowych), analizą zasad bezpieczeństwa informatycznego, itp.

Uregulowanie kosztów pracy zdalnej

Świadczenie pracy zdalnej najczęściej będzie odbywać się w domu pracownika, a dotyczyć będzie prac, które mogą być wykonywane przy użyciu komputera lub innego drobnego sprzętu albo ewentualnie możliwych bez żadnych narzędzi, niewymagających rozbudowanego zaplecza technicznego, prac niezwiązanych z koniecznością stosowania szczególnych zabezpieczeń, itp. Zawsze jednak pojawiać się będą koszty związane z ich wykonywaniem, chociażby zużytego prądu, opłata za łącze internetowe, przesyłu danych. Konieczne będzie uregulowanie kwestii rozliczania tych kosztów.

Pracodawca nie może zlecić pracownikowi wykonywania określonej pracy bez zapewnienia mu niezbędnych do tego narzędzi. Nie można nakazać pracownikowi użytkowania jego prywatnego sprzętu komputerowego. Koszty pracy ponosi pracodawca i nie może w ten sposób przerzucać ich na pracownika. Określić to można w ten sposób: pracodawca nie ma jakiegokolwiek tytułu prawnego do komputera pracownika i nie może go używać do prowadzenia swojej działalności bez dokonania uzgodnień z pracownikiem. Uzgodnienia oznaczają natomiast dojście do porozumienia, zawarcie umowy dotyczącej wykorzystywania przez pracownika tego sprzętu.

Brak zapewnienia sprzętu służbowego wymagałby zatem dokonania uzgodnień w tym zakresie, obejmujących zarówno koszty zużycia sprzętu prywatnego, jak i z drugiej strony kwestie bezpieczeństwa informatycznego (bezpieczeństwo danych, ograniczenie dostępu osób trzecich, użytkowanie tylko określonego – licencjonowanego i bezpiecznego oprogramowania itp.). Stąd też standardem powinno być zapewnienie sprzętu firmowego. Trudno bowiem zakładać, aby prywatny komputer wypełniał, dosyć mocno obecnie wyśrubowane, procedury bezpieczeństwa.

Najlepszym rozwiązaniem jest zawarcie w tym zakresie porozumienia z pracownikiem. Kwestie kosztów mogą zostać wprost określone przez pracodawcę w poleceniu, KoronawirusU nie wymaga zawierania porozumienia, niemniej uzgodnienie zakresu, wysokości

itp. rozliczeń z pracownikiem będzie najbardziej jasną i bezkonfliktową – można też powiedzieć, że uczciwą – formą dookreślenia tych kwestii.

Ważne

Należy pamiętać przy tym również o wewnętrznych regulacjach dotyczących bezpieczeństwa informatycznego, bezpieczeństwa danych itp. i odpowiednim dostosowaniu się do nich przez pracownika.

Czas pracy, praca nadliczbowa, dyżury podczas pracy zdalnej

Praca zdalna może – i pewnie w wielu przypadkach będzie miała – charakter, w jakiejś przynajmniej mierze, wynikowy. Nie oznacza to jednak, że tylko taki (wielu pracowników może wykonywać swoją bieżącą pracę przez sieć, a nie realizować zadania), jak też nie jest to przejście wprost na zadaniowy czas pracy. Pracownicy nadal będą objęci tym samym systemem czasu pracy co dotychczas, jak też wykonywać będą pracę w pewnych rozkładach czasu pracy (stałych lub harmonogramowych).

Ważne

Konieczne jest przeanalizowanie dotychczasowych rozkładów czasu pracy pracowników w kontekście ich adekwatności do pracy zdalnej. Zmiana stałego rozkładu czasu pracy wymaga przy tym zmiany regulaminu pracy lub obwieszczenia u tych pracodawców, którzy regulaminu nie wydają. Może być również dokonana na wniosek pracownika o ustalenie indywidualnego rozkładu czasu pracy.

Pracownik nadal będzie mógł otrzymywać polecenia pracy w godzinach nadliczbowych i pełnienia dyżurów.

Obowiązek wykonania polecenia pracy w godzinach nadliczbowych wynika z istoty stosunku pracy. Podpisując umowę o pracę pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem (art. 22 § 1 KP). Pracownik zobowiązany jest do stosowania się do poleceń przełożonych, jeżeli polecenia spełniają trzy warunki:

- 1) dotyczą pracy,
- 2) nie są sprzeczne z przepisami prawa,
- 3) nie są sprzeczne z umową o pracę.

Pracownik, co do zasady, powinien zatem wykonać polecenie wykonywania takiej pracy, niezależnie od tego czy pracuje w swoim stałym miejscu pracy, czy czasowo będzie zdalnie. Rekompensata tej pracy będzie podlegała ogólnym zasadom wynikającym z Kodeksu pracy (lub ewentualnie przepisów odrębnych – np. PracSamU).

Dyżury pracownicze polegają na pozostawianiu pracownika poza normalnymi godzinami pracy w gotowości do wykonywania pracy wynikającej z umowy o pracę, przy założeniu, że faktyczne jej wykonywanie może wcale nie nastąpić. Zadaniem pracownika jest tutaj samo oczekiwanie na pracę, przy zastrzeżeniu, że pozostaje zdolnym i gotowym do jej podjęcia (czyli np. nie może spożywać alkoholu) oraz podjęcie wykonywania pracy w ra-

zie zaistnienia takiej konieczności. Z założenia konieczność świadczenia pracy podczas dyżuru może wcale nie nastąpić.

W związku z tym, że dyżur jest pełniony poza normalnymi godzinami pracy, praca wykonywana w jego trakcie będzie co do zasady pracą w godzinach nadliczbowych. Takie też stanowisko zajął SN w uzasadnieniu wyroku z 31.1.1978 r. (I PRN 147/77, Legalis), wskazując, że godziny efektywnej pracy w czasie dyżurów jako przekraczające normalny czas pracy ustalone dla pracownika muszą być traktowane jako godziny nadliczbowe.

Dyżur, podczas którego pracownik nie wykonywał pracy nie podlega wliczeniu do czasu pracy. Za jego czas pracownikowi przysługuje czas wolny od pracy w wymiarze równym długości dyżuru. Dopiero w razie braku możliwości udzielenia mu wolnego należne mu będzie wynagrodzenie wynikające z jego osobistego zaszeregowania, określonego stawką godzinową lub miesięczną. Jeżeli taki składnik wynagrodzenia nie został wyodrębniony, pracownikowi przysługuje 60% wynagrodzenia.

Ważne

Żadna rekompensata (czas wolny lub wynagrodzenie) za dyżur nie przysługuje za dyżur pełniony w domu. Pomijamy oczywiście przy tym przypadki, w których podczas dyżuru zaszła konieczność świadczenia pracy – okres „pracowania” musi być traktowany wówczas jako czas pracy. Mówimy o braku rekompensaty za sam czas dyżurowania, czyli oczekiwania na tę pracę.

Przy pracy zdalnej wykonywanej w domu pracownika nie otrzyma on rekompensaty za czas dyżuru. Taka rekompensata będzie jednak przysługiwała wówczas, gdy dyżur będzie miał miejsce np. w lokalu pracodawcy, czy innym miejscu narzuconym przez pracodawcę.

Przykład

Pracownik pełnił dyżur w domu w niedzielę, osoba ta pracuje zdalnie od poniedziałku do piątku. Czy ze względu na to, w ramach rekompensaty, przysługuje mu dzień wolny od pracy?

Czas dyżury nie stanowi czasu pracy, w związku z tym pracownikowi nie przysługuje inny dzień wolny. Inaczej byłoby wówczas, gdyby podczas dyżuru pracownik wykonywał pracę – w takim przypadku powinien zostać mu udzielony dzień wolny od pracy.

W każdej dobie pracowniczej – okresie kolejnych 24 godzin od godziny, w której pracownik rozpoczyna pracę zgodnie ze swoim rozkładem czasu pracy – pracownik ma mieć zapewnione 11 godzin odpoczynku dobowego. **Odpoczynek ten ma być ciągły. Nie może zostać ograniczony przez pracę nadliczbową (chyba że jest wykonywana w związku z akcją ratowniczą lub usuwaniem awarii), jak też przez czas dyżuru.**

Przykład

Pracodawca nie może zlecić pracownikowi całodobowego dyżuru „pod telefonem”, w celu podjęcia działań w razie zaistnienia takiej potrzeby.

Czas pracy podczas pracy zdalnej rozliczany może być w oparciu np. o oświadczenie pracownika, logowania do systemu informatycznego, zgłoszenia telefoniczne rozpoczęcia i zakończenia pracy.

Przykład

Pracodawca, nakazując pracę zdalną wskazał jednocześnie:

1. Praca wykonywana będzie w godzinach i dniach wynikających z Pana rozkładu czasu pracy.

---

2. W razie otrzymania takiego polecenia, będzie Pan obowiązany do wykonywania pracy w godzinach nadliczbowych oraz pozostawania w gotowości do wykonywania pracy wynikającej z umowy o pracę (dyżur).

Bhp, wypadki przy pracy

Bardzo problematyczna przy pracy zdalnej jest kwestia bhp i występowanie wypadków przy pracy. KoronawirusU nie zwalnia z obowiązku ochrony zdrowia i życia pracowników przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki, jak też przeciwdziałania wypadkom przy pracy. Tymczasem, zlecając pracę zdalną – najczęściej wykonywaną w domu pracownika – pracodawca nie wie nic na temat tego, jak wyglądać będzie pomieszczenie pracy, biurko, fotel, oświetlenie, jakość instalacji elektrycznej, temperatura itp.

Niezbędne jest określenie wraz z poleceniem wykonywania pracy zakresu obowiązku przestrzegania pewnych przepisów przez pracownika lub zawarcie tych kwestii w porozumieniu dotyczącym sposobu wykonywania pracy zdalnej.

Przykład

Pracownik otrzymał polecenie wykonywania przez okres dwóch tygodni pracy zdalnej w jego mieszkaniu. Pracownik oświadczył, że w domu nie posiada żadnego sprzętu umożliwiającego wykonywanie pracy przy komputerze w zgodzie z przepisami dotyczącymi pracy przy monitorach ekranowych.

W takiej sytuacji praca zdalna mogłaby być wykonywana tylko wówczas, gdy pracodawca zapewni pracownikowi sprzęt spełniający minimalne wymogi zawarte w MonEkranBHPR. Pracodawca nie może zignorować tego oświadczenia, jak również nie może zobowiązać pracownika, aby sam zapewnił sobie np. odpowiednie krzesło.

W poleceniu lub porozumieniu należy także wskazać na obowiązek niezwłocznego zgłaszania pracodawcy jakichkolwiek wypadków mogących mieć znamiona wypadku przy pracy. Zmiana miejsca świadczenia pracy nie zmienia nic w zakresie kwalifikacji pewnych zdarzeń jako wypadków przy pracy i konsekwencji ich wystąpienia. Siłą rzeczy pracodawca, aby podjąć działania związane z wypadkiem, musi jednak uzyskać o tym informację.

Podstawa prawna:

- art. 3 KoronawirusU
- art. 22, art. 42 § 4, art. 151, art. 151⁵, art. 207, art. 212 KP
- MonEkranBHPR

Pełna treść publikacji

Prawa i obowiązki pracodawcy a koronawirus

autorstwa Marka Rotkiewicza

dostępna jest w Systemach Legalis

Przetestuj interesujący Cię System Legalis **bezpłatnie** do 14 dni.

Wypełnij formularz kontaktowy, do którego zostaniesz przekierowany
po kliknięciu logotypu lub zadzwoń: 22 311 22 22

legalis C.H.BECK

legalis administracja

legalis księgowość kadry biznes